

Az iskolai erőszak jelenségének feltárása

Az oktatási-nevelési intézményekben a kortársak között tapasztalható agresszivitás, erőszak, zaklatás egyre elterjedtebb jelenség, s egyre kevésbé kontrollálható. A probléma a mi iskolánkat is érinti. A jelenség hatással van az iskolai légkörre, az oktató- nevelő munka eredményességére. A beavatkozás szükségszerű és sürgető. A célszerű, hatékony beavatkozás megtervezése előzetes helyzetelemzést igényel. Ehhez a legcélravezetőbb a kérdőíves vizsgálat, mely rávilágít az iskolai erőszak gyakoriságára, a tanulók személyes érintettségére, a szerepviselkedésben tetten érhető történésekre (a bántalmazás típusa, oka, lokalizációja).

A VIZSGÁLAT BEMUTATÁSA

A vizsgálat főbb kérdései

Jelen vizsgálatban az alábbi főbb kérdésekre kerestük a választ:

- Az iskolába járó diákok körében milyen arányt képviselnek az agresszivitásban, erőszakban érintettek ?
- A szerepmegoszlásnak vannak- e osztályfokhoz köthető sajátosságai?
- Az érintettség körébe tartozók viselkedésében milyen általánosítható jellemző jegyek, történések, cselekmények érhetők tetten?
- Hogyan alakul a fizikai, nem fizikai jellegű cselekmények száma?
- Hol zajlanak az erőszakos jelenségek?
- Beavatkozás történik- e, illetve milyen arányban oszlik meg a tanulók- tanárok között?
- Mi az agresszív megnyilvánulások indoka, az agresszorok megítélése szerint?

A vizsgálatban az iskola valamennyi 5-8. osztályos diákja részt vett. Összesen 12 osztály, 231 tanuló.

A vizsgálat ideje: 2015. január hónap.

Kérdőíves vizsgálati módszert alkalmaztunk, az alábbi tartalommal:

- tanulói érintettség és szerepvállalás feltárása
- áldozat típusú viselkedés
- támadó típusú viselkedés
- lokalizáció
- beavatkozás tényének feltárása

A vizsgálati eredmények feldolgozása során évfolyamonként az alábbi érintettségi csoportok mutatkoznak:

I. Az iskolai erőszak kérdéskörben nem érintett tanulók aránya

Évfolyam	Nem érintett tanulók száma	Összesen
5.	31	31/58 53,4 %
6.	33	33/64 51,5 %
7.	32	32/ 55 58%
8.	35	35/57 61%
Összesen	131	131/ 234 55,9%

II. Áldozatnak érzi magát

Évfolyam	Áldozatok száma	Összesen
5.	17	29,3 %
6.	10	15 %
7.	16	29%
8.	7	12%
Összesen	50	21%

III. Agresszor/ Bánt másokat

Évfolyam	Bánt másokat	Összesen
5.	10	17 %
6.	21	32, 8 %
7.	7	12,7 %
8.	15	26%
Összesen	53	22,6%

Az iskolában a gyerekek 55,9 %-a nem érintett az erőszakos eseményekkel kapcsolatban. Ők többnyire nem kerülnek konfliktusba, vagy sikerrel kezelik azokat, illetve szemtanúk bizonyos esetekben. Mivel nagyarányú a létszámuk, segítséget nyújthatnak, támogatást biztosíthatnak akár az áldozatok, akár a támadók felé.

Az erőszakot elszenvedő illetve elkövető tanulók arányában nincs jelentős különbség. Az osztályfokhoz köthető eltérések szembetűnőek:

1. az 5. évfolyamon többen érzik magukat áldozat szerepben, ez az iskolai „hierarchiában” betöltött szerepüknek tudható be
2. a 6. évfolyamon ez az arány jelentős fordulatot mutat: megnövekszik az agresszorok száma; iskolai viszonylatban ezen az évfolyamon a legmagasabb az erőszakos cselekmények elkövetésének aránya

3. a 7. évfolyamon mutatkozó szerepmegoszlás elgondolkodtató: az áldozatok magas aránya, illetve a támadók alacsony száma arra utalhat, hogy néhány gyermek jelentős erőt képvisel az évfolyamon, sok konfliktus forrásai, illetve erőteljesen dominanciára törekszenek
4. a 8. évfolyamosok- életkorukból, iskolai hierarchiában elfoglalt szerepükből következően, nem védtelenek, kevesen vallják magukat áldozatnak; inkább erejüket, pozíciójukat kihasználva érvényesülnek az iskolai közösségben.

IV: Az erőszak módja/ az áldozat szemszögéből (említések száma)

Évfolyam	Fizikai agresszió	Nem fizikai agresszió
5.	2	33
6.	5	51
7.	5	30
8.	-	17
Összesen	12	131
	8 %	91.6%

Iskolánkban az erőszakos cselekmények közül a fizikai agresszió nem képvisel jelentős arányt, inkább a nem fizikai jellegű, verbális illetve indirekt formák vannak jelen.

Megoszlásuk évfolyamonként a következők szerint alakul:

IV. a) 5. évfolyam

Az erőszakos cselekmény	Említések száma
kicsúfolnak	12
bosszantanak,cukkolnak	9
elveszik a dolgaimat	8
csúnya szavakkal	2
megvernek	1
lökdös	1
kihagynak a játékból	1
nem barátkoznak velem	1

IV. b) 6. évfolyam

Az erőszakos cselekmény	Említések száma
bosszantanak,cukkolnak	12
kicsúfolnak	10
elveszik a dolgaimat	10
zsarolnak	5
megver	4
nem barátkoznak velem	4
fenyegetnek	4
kihagynak a játékból	3
kibeszélnék	3
lökdös	1

IV. c) 7. évfolyam

Az erőszakos cselekmény	Említések száma
kicsúfolnak	9
elveszik a dolgaimat	6
bosszantanak,cukkolnak	5
megvernek	5
fenyeget	5
csúnya szavakkal	3
zsarol	2

IV. d) 8. évfolyam

Az erőszakos cselekmény	Említések száma
kicsúfolnak	8
bosszantanak,cukkolnak	5
elveszik a dolgaimat	3
nem barátkoznak velem	1

A csúfolódás, egymás szándékos bosszantása nagyon gyakori jelenség, és nem kevésbé veszélyes, mint a fizikai agresszió, hiszen feszültséget, felfokozott érzelmi állapotot eredményezhet, melynek az intenzitása az adott személy tűrőképességének függvénye, és következményei nehezen bejósolhatók.

A 6. évfolyamon igen jelentős az agresszív cselekmények száma, illetve nagyon változatos módon képesek szándékosan bántani a másikat. Személyes ellentétek, rosszindulat, a tolerancia, empátia hiánya, az osztályközösség problémája egyaránt állhat a háttérben.

Az agresszív megnyilvánulások szinterei az iskolában:

V. Az erőszak helyszíne

Hol történik erőszak?	említések száma
teremben szünetben	30
folyosó	29
utcán	14
udvaron	7
WC-ben	6
öltözőben	4
testnevelés órán	1
napköziben	1
csarnok előtt	1
ebédlőben	1

Az erőszakos események leggyakoribb szinterei az osztályterem és a folyosó. Ezeknek a területeknek a tanári ellenőrzése- az ügyeleti rendszerrel- biztosítva van, mégsem zárják ki a

diákok közötti konfliktusok kialakulásának lehetőségét. Ennek magyarázata lehet, hogy a zömében nem fizikai jellegű bántások nem látványosak, ezeket a tanulók ritkán jelzik az ügyeletes nevelőnek, nem kérnek segítséget ezek megoldására; ezek többnyire a felnőttek előtt rejtve maradnak.

A támadó magatartás indoklása:

VI. Az erőszak indoklása

Az erőszak oka/ agresszor szemszögéből	említések száma
idegesít	31
dicsekvő	12
talpnyaló	3
nagynak érzem magam	2
ő is bánt	1
tekintélyem lesz tőle	1
erősebb vagyok nála	1
gyengébb tanuló vagyok nála	1
félek	1
„más” mint én	1
jobb tanuló vagyok nála	1
fél tőlem	1

A támadók által elkövetett erőszakos magatartások, zaklatások okai között első helyen, legnagyobb súllyal szerepel az az ok, melyet nem tudtak különösebb indokkal magyarázni, mint azzal, hogy az áldozatnak már a „jelenléte” is zavarja őket, rossz hatással vannak a közérzetükre, idegesítik őket. Másrészt azokat a verbális jellegű okokat emelték ki, amelyeket az áldozatok köznapi kommunikációjában megnyilvánuló „jellemzőkkel” hoztak összefüggésbe. Azért támadják őket, mert dicsekvők, beképzelték, talpnyalók.

A tanulmányi teljesítmény, a külső jegyek, másság a támadók esetében nem jelentenek meghatározó szerepet agresszív magatartásukban.

VII. Beavatkozás

	Beavatkozás					
	diák			tanár		
	soha	néha	gyakran	soha	néha	gyakran
5. évfolyam	11	32	15	7	15	36
6. évfolyam	10	35	18	3	16	44
7. évfolyam	12	27	16	3	10	42
8. évfolyam	6	35	13	1	12	42
Összesen	39	129	62	14	53	164

A konfliktushelyzetek megoldása, az erőszakos megnyilvánulások kezelése leggyakrabban, legnagyobb arányban a tanárok szerepe.

Mivel nagy arányt képviselnek az iskolában az agresszív eseményekből kimaradó, szemlélődő tanulók, a helyzetekben való ráhatásuk, békéltető, mediátor, facilitátor szerepük erősítése célravezető lehet, tekintve, hogy a teremben, folyosón zajló események gyakran a tanárok előtt rejtve történnek. Fontos erősíteni tanulóinkban, hogy érezzenek együtt társukkal, védjék egymást, ne közömbös szemlélői legyenek az erőszakos eseményeknek, egy- egy társuk csúfolásának, bosszantásának.

A fizikai agresszió visszaszorítására nagy gondot fordít az iskola egész sor intézkedési terv megvalósításával. A retorzióktól tartva a tanulók többsége tartózkodik ettől. Sokkal erőteljesebb az iskola közösségi életében a nem fizikai jellegű agresszió jelenléte, melyek gyakran a tanárok előtt rejtve maradnak. A közösségépítés, tolerancia, empátia, aszertívitás, erőszakmentes- meggyőző kommunikáció, konfliktuskezelési készség erősítése, a tanulói beavatkozás szorgalmazása sokat javíthat ezen.

2015. február 11.

Józsáné Mikó Mónika
iskolapszichológus